

УДК 176.5-055.2
DOI 10.32342/2522-4115-2018-16-9

О.І. ДОНЕЦЬ,

докторант кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (м. Сєвєродонецьк)

СЕСУАЛЬНІ УСТАНОВКИ ЖІНОК В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

У статті проаналізовано результати емпіричного дослідження сексуальних установок жінок юнацького віку. Визначено статеві відмінності у сексуальних установках жінок та чоловіків у юнацтві. Розглянуто взаємозв'язок сексуальних установок жінок із соціальним самоконтролем та психологічною розумністю.

Ключові слова: сексуальність, установка, соціальний самоконтроль, психологічна розумність, стать, жінки, юнацький вік.

Постановка проблеми. На сучасному етапі українське суспільство стикається зі швидкими та значущими змінами, що призводять до зламу сталих уявлень про життєві цінності особистості, зокрема у сфері такого соціального інституту, як сім'я. Змінюються суспільні погляди на нормативну поведінку в сімейному та особистому житті, під впливом феміністичної філософії та послаблення гендерної стратифікації перегляду зазнають стереотипи, які стосуються, в тому числі, і сексуальності особистості.

Аналіз останніх досліджень. Погляди суспільства на сексуальність та сексуальну активність жінок та чоловіків значно відрізняються, що більшість дослідників пов'язують із більш залежним становищем жінки [10, с. 59]. Так, наприклад, сексуальна активність жінки зазвичай засуджується громадою, тоді як сексуальна активність чоловіка, навпаки, є, з точки зору соціуму, доказом його «мужності». Широко розповсюдженими є ідеї про чоловічу полігамність та жіночу моногамність, обумовлені біологією, незначущість для жінок сексу та сексуальної насолоди тощо. Водночас суспільство та ЗМІ надзвичайну увагу приділяють зовнішності жінки та її сексуальній привабливості для чоловіків. Жіноче тіло є об'єктом чоловічих (і не тільки) поглядів, «споглядання» – є чоловічим привілеєм [8, с. 46].

У психологічній літературі термін «установка» розглядається як готовність особистості діяти у певному напрямі, тенденцію до певної діяльності, яка здатна задовольнити актуальні потреби індивіда. Сексуальність – це частина цілісної особистості, взаємозалежність її біологічних, психологічних, соціокультурних вимірів функціонування як сексуальної істоти [3]. Отже, сексуальні установки особистості демонструють її готовність до певних видів сексуальної активності, стан внутрішньої, неусвідомлюваної готовності суб'єкта оцінювати чи поведінково реагувати певним чином на об'єкти дійсності чи інформацію про них [4, с. 90], уявлення особистості про припустимі та неприпустимі норми сексуальної поведінки як для себе, так і для інших людей [5, с. 73].

За результатами багатьох досліджень чоловіки та жінки демонструють різний ступінь сексуального потягу та потреби у новизні сексуального партнера, різні стратегії сексуальної взаємодії [1, с. 99].

Зокрема говориться про нижчу інтенсивність сексуальних дій у жінок, порівняно з чоловіками. Так, чоловіки частіше розмірковують про секс, більшою мірою схильні виступати ініціаторами сексуальної взаємодії, частіше можуть жертвувати чимось заради сексу та виявляються менш готовими відмовитися від сексу [6, с. 318]. Водночас існують дослідження,

які вказують на різке зменшення поведінкових та мотиваційних розбіжностей між жінками та чоловіками у віці сексуального дебюту, у кількості сексуальних партнерів, у прояві сексуальної ініціативи, у ставленні до еротики (порнографії) [2, с. 357].

Результати метааналізу, проведеного J.S. Hyde та M.B. Oliver на основі 177 досліджень гендерних розбіжностей у сексуальній активності (21 вид), засвідчили, що чоловіки частіше за жінок займаються мастурбацією та більшою мірою схвалюють секс без зобов'язань. Також дослідниці вказують, що чоловіки є більш сексуально розкутими, тоді як жінки частіше відчують тривогу, страх та провину, пов'язані із сексом [10, с. 68].

Огляд опублікованих результатів досліджень за 1995–2015 рр., здійснений J. Peter та P.M. Valkenburg і присвячений використанню порнографії у підлітковому та юнацькому віці, вказує на те, що частіше до порнографії звертаються саме чоловіки. Автори вказують, що використання порнографії пов'язане з такими сексуальними установками, як схвалення сексу без зобов'язань та агресивного сексу, а також з гендерними стереотипами. Дослідники зазначають, спираючись на аналіз існуючих наукових доробків, що молоді люди схильні частіше звертатися до порнографії із початком сексуального життя (наявна тенденція більш сильною виявилася у дівчат, аніж у хлопців) [9].

Результати іншого аналітичного огляду на основі зіставлення 5400 наукових статей, продемонстрували перевагу сили чоловічого потягу над жіночим за такими показниками, як частота думок про секс, фантазій та спонтанність сексуального збудження; бажана частота сексу; бажана кількість сексуальних партнерів; перевага сексу над іншими заняттями; активний пошук, а не уникання сексуальних дій; готовність ініціювати секс; насолода різними типами сексуальних практик; готовність жертвувати ресурсами заради сексу; позитивне ставлення до сексуальної активності; а також розповсюдження розладів, пов'язаних із зниженням сексуального бажання та самооцінки сили сексуального потягу [7, с. 136–137].

Водночас вчені зазначають, що отримані результати самозвітів щодо сексуальних установок та поведінки можуть значною мірою залежати від того, яке враження бажать скласти про себе респонденти (як жіночої, так і чоловічої статі), внаслідок чого перебільшується чи применшується наявний у них досвід та коригується інформація стосовно певних видів сексуальної активності [7, с. 152].

Формулювання мети. Метою статті є аналіз сексуальних установок сучасної студентської молоді, зокрема жінок в юнацькому віці.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів. Задля досягнення поставленої мети ми використовували такі психодіагностичні методики:

- 1) опитувальник Айзенка «Установки щодо сексу»;
- 2) шкала соціального самоконтролю Снайдера;
- 3) шкала психологічної розумності.

Статистична обробка отриманих результатів за методиками дослідження здійснювалася в програмі SPSS. Для встановлення наявного зв'язку між досліджуваними ознаками використовувався коефіцієнт кореляції r-Спірмена, для встановлення статевих розбіжностей в сексуальних установках використовувався t-критерій Стьюдента.

У дослідженні взяли участь 122 особи віком від 18 до 21 року, з них 93 дівчини та 29 хлопців. Діагностична процедура тривала протягом 1,5 годин. Участь у дослідженні респонденти брали на умовах анонімності.

Серед опитаних дівчат 76,3% зазначили, що вже розпочали статеве життя. Середній вік сексуального дебюту в жіночій вибірці 17,9 років (розмах від 15 до 21 року). Серед опитаних хлопців 86,2% зазначили, що вже розпочали статеве життя. Середній вік сексуального дебюту в чоловічій вибірці склав 17 років (розмах від 13 до 21 року).

На питання про бажану частоту сексуальних контактів опитані дівчата дали такі відповіді: ніколи – 2,2%; один раз на місяць – 1,1; один раз на тиждень – 8,6; два рази на тиждень – 25,8; три рази на тиждень – 32,3; кожного дня – 16,1; частіше ніж раз на день – 7,5%. Відповіді хлопців на означене питання розподілилися таким чином: ніколи – 0%; один раз на місяць – 0; один раз на тиждень – 10,3; два рази на тиждень – 24,1; три рази на тиждень – 44,8; кожного дня – 13,8; частіше ніж раз на день – 3,4%.

На питання про те, чи страждали вони коли-небудь від фригідності, опитані респондентки відповіли таке: ніколи – 64,5%; один чи два рази – 14; декілька разів – 11,8; часто –

1,1; дуже часто – 2,2; завжди – 0%. Хлопці, відповідаючи на питання, чи страждали вони коли-небудь від імпотенції, зазначили таке: ніколи – 75,9%; один чи два рази – 17,2; декілька разів – 3,4; часто – 0; дуже часто – 0; завжди – 0%.

На питання про те, як часто вони відчувають оргазм під час статевого акту, відповіді респонденток розподілилися таким чином: дуже часто – 14%; часто – 28; час від часу – 22,6; не дуже часто – 11,8; дуже рідко – 3,2; ніколи – 10,8%. Відповідаючи на питання, чи страждали вони коли-небудь від передчасної еякуляції, хлопці зазначили таке: дуже часто – 3,4%; часто – 3,4; час від часу – 17,2; не дуже часто – 6,9; дуже рідко – 41,4; ніколи – 20,7%.

За результатами дослідження було виявлено статеві відмінності у сексуальних установках студентської молоді (табл. 1). Зокрема встановлено, що хлопці більшою мірою, ніж дівчата, схильні до об'єктивації свого сексуального партнера ($t = -2,989$; $p \leq 0,01$).

Дівчата менше за хлопців схильні до схвалення порнографії та до отримання задоволення від споглядання зображень, відео із сексуальними сюжетами ($t = -5,053$; $p \leq 0,01$).

Водночас юнаки продемонстрували вищі результати за шкалою «Відраза до сексу», що свідчить про те, що дівчата юнацького віку порівняно з хлопцями мають більш здорову установку щодо сексу ($t = -3,078$; $p \leq 0,01$).

Таблиця 1

Статеві відмінності сексуальних установок у студентської молоді

Сексуальні установки	Середні значення		t-критерій Стьюдента
	Дівчата (n = 93)	Юнаки (n = 27)	
Дозволеність	8,13	9,03	-1,642
Реалізованість	8,26	9	-1,41
Сексуальна невротичність	3,58	3,82	-0,572
Безособовий секс	2,34	3,74	-2,989**
Порнографія	2,8	4,5	-5,053**
Сексуальна соромливість	1,4	0,84	1,912
Цнотливість	2,27	1,75	1,538
Відраза до сексу	2,95	3,65	-3,078**
Сексуальна збудливість	4,22	5,2	-2,209*
Фізичний секс	4,68	4,67	0,039
Агресивний секс	1,72	1,5	0,843
Сексуальне лібідо	13,06	17,62	-3,982**
Сексуальна задоволеність	12,41	13,15	-1,346
Маскулінність-фемінінність	19,56	26,01	-5,77**

Примітка: * $p \leq 0,05$; ** $p \leq 0,01$.

Юнаки виявилися більш сексуально збудливими за дівчат ($t = -2,209$; $p \leq 0,05$), мають сильніший сексуальний потяг ($t = -3,982$; $p \leq 0,01$) та вищі показники маскулінності ($t = -5,77$; $p \leq 0,01$), тобто у сексуальних питаннях відповідають образу «типового» чоловіка.

За результатами кореляційного аналізу виявлено кореляцію соціального самоконтролю з деякими соціальними установками у дівчат. Соціальний самоконтроль поєднує у собі два процеси – самоспостереження та самоконтроль, метою яких є досягнення особистістю соціального пристосування. Отримані нами дані вказують на наявність взаємозв'язку соціального самоконтролю та сексуальної невротичності в опитаних дівчат ($r = 0,24$; $p \leq 0,05$). Таким чином, чим вищим буде рівень самоконтролю у студенток, тим більш поширеними у них будуть невротичні сексуальні реакції, що розвинулися внаслідок незадоволеності своїм сексуальним життям. Водночас зафіксовано зв'язок соціального самоконтролю у дівчат із їх схваленням (толерантністю) порнографії ($r = 0,32$; $p \leq 0,01$), активним прагненням реального статевого контакту ($r = 0,27$; $p \leq 0,01$), ворожістю при сексуальному контакті, прагненні пригноблювати (можливо, принижувати) партнера ($r = 0,23$; $p \leq 0,05$) та із силою сексуального потягу ($r = 0,26$; $p \leq 0,05$). Можливо, отримані результати опосередковано засвідчують те, яким чином жінки під дією поширених в українському суспільстві гендерних сте-

реотипів намагаються узгоджувати, контролювати свою поведінку. Активне прагнення сексуального контакту, схвалення агресивного сексу, схвалення та отримання насолоди від порнографії, сильний сексуальний потяг – усі ці характеристики зазвичай приписуються чоловікам. Отже, жінки, відчуваючи необхідність з'явитися перед оточуючими у тому образі, який від них очікується, та демонструючи відповідну поведінку, переживають особистісний конфлікт, коли зовнішнє не відповідає внутрішньому. Отже, незадоволеність сексуальним життям та, як наслідок, невротичні сексуальні реакції, при високих показниках сили сексуального потягу та орієнтації на сексуальний контакт, можуть бути результатом соціального пристосування та пригноблюючої дії гендерних стереотипів.

Отримано результати, які вказують на наявний зв'язок між показниками психологічної розумності та сексуальними установками дівчат-студенток юнацького віку. Психологічна розумність передбачає доступність для людини її внутрішнього світу, досвіду та переживань. Зацікавленість дівчат у сфері суб'єктивних переживань корелює із дозволеністю ($r = 0,24$; $p \leq 0,05$), порнографією ($r = 0,4$; $p \leq 0,01$), цнотливістю ($r = -0,39$; $p \leq 0,01$), сексуальною збудливістю ($r = 0,32$; $p \leq 0,01$), фізичним та агресивним сексом ($r = 0,26$; $p \leq 0,05$), сексуальним лібідом ($r = 0,36$; $p \leq 0,01$), маскулінністю-фемінінністю ($r = 0,23$; $p \leq 0,05$). Таким чином, чим більше дівчата зацікавлені власними переживаннями, тим більш сучасним та легким буде їх ставлення до сексу, тим толерантнішим буде їх ставлення до порнографії, вищими їх сексуальна чутливість, прагнення до безпосереднього сексуального контакту, схвалення агресії у сексі, власне сила сексуального потягу, відповідність типово чоловічому образу в питаннях сексуальної активності, та меншим – прагнення утримуватися від сексуальних контактів

Доступність переживань у дівчат корелює із реалізованістю ($r = 0,21$; $p \leq 0,05$) та сексуальною збудливістю ($r = 0,21$; $p \leq 0,05$). Чим більш доступними для дівчат є їх переживання, тим більш задоволеними виявляються дівчата своїм сексуальним життям у теперішній час та вищою є їх сексуальна чутливість.

Користь від обговорення переживань у дівчат корелює з дозволеністю ($r = 0,26$; $p \leq 0,05$), реалізованістю ($r = 0,21$; $p \leq 0,05$), порнографією ($r = 0,3$; $p \leq 0,01$), цнотливістю ($r = -0,33$; $p \leq 0,01$), відразою до сексу ($r = -0,26$; $p \leq 0,05$), агресивним сексом ($r = 0,26$; $p \leq 0,05$), сексуальним лібідом ($r = 0,31$; $p \leq 0,01$), маскулінністю-фемінінністю ($r = 0,26$; $p \leq 0,05$). Чим більшою, на думку дівчат, є користь від обговорення переживань, тим більш сучасним та легким є їх ставлення до сексу, та більшою буде задоволеність сексуальним життям на теперішній час, сексуальний потяг, схвалення порнографії та агресії у сексі, відповідність типово чоловічому образу в питаннях сексуальної активності і, навпаки, меншим – прагнення утриматися від будь-яких видів сексуальної активності та відраза до певних сексуальних практик.

Бажання та готовність обговорювати свої переживання у дівчат корелює із сексуальною соромливістю ($r = -0,26$; $p \leq 0,05$). Чим більш готовими є дівчата до обговорення власних переживань, тим менше нервово вони почуваються при взаємодії з представниками протилежної статі, менш ніяковіють від розмов про секс та відчувають менший страх сексуальних взаємин.

Відкритість дівчат новому досвіду корелює з безособовим сексом ($r = 0,29$; $p \leq 0,01$), сексуальним лібідом ($r = 0,3$; $p \leq 0,01$) та маскулінністю-фемінінністю ($r = 0,24$; $p \leq 0,05$). Чим більшою мірою дівчата готові до сприйняття нового досвіду, тим більшою мірою вони схильні розглядати сексуального партнера як об'єкт для отримання задоволення, не намагаючись встановити з ним особистісний зв'язок, тим сильнішим є їх сексуальний потяг та відповідність типово чоловічому образу в питаннях сексуальної активності.

Висновки. Таким чином, здійснений аналіз отриманих даних засвідчив меншу схильність дівчат у юнацькому віці до об'єктивації сексуального партнера, меншу сексуальну збудливість та силу сексуального потягу, меншу толерантність до порнографії, меншу відповідність типово чоловічому образу в питаннях сексуальної активності і водночас більш здорову установку щодо сексу порівняно із хлопцями. Високий рівень психологічної розумності у дівчат супроводжується вищим рівнем задоволеності власним сексуальним життям, більш сучасним ставленням до сексу, силою сексуального потягу та збудливістю. Високий

рівень соціального самоконтролю у дівчат корелює з незадоволеністю сексуальним життям та, як наслідок, невротичними сексуальними реакціями.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у поглибленому вивченні статевих та гендерних відмінностей сексуальних установок чоловіків та жінок різного віку та зіставленні сексуальних установок та сексуальних практик і стратегій особистості.

Список використаних джерел

1. Бутовская М.Л. Антропология пола / М.Л. Бутовская. – Фрязино: Век 2. – 2013. – 256 с.
2. Гендерная психология. 2-е изд. / под ред. И.С. Клециной. – СПб.: Питер, 2009. – 496 с.
3. Говорун Т. Стать та сексуальність: психологічний ракурс / Т. Говорун, О. Кікінежді. – Тернопіль: Навчальна книга «Богдан», 1999. – 343 с.
4. Гупаловська В.А. Психологічні особливості сексуальних установок молоді / В.А. Гупаловська, Н. Стрілець // Психологічні науки. – 2013. – Т. 2, вип. 10 (91). – С. 89–94.
5. Дідковська Л.І. Психологічні особливості ставлення досексу осіб віку ранньої дорослості / Л.І. Дідковська // Психологічні науки. – 2014. – Вип. 2.12 (103). – С. 72–79.
6. Ильин Е.П. Пол и гендер / Е.П. Ильин. – СПб.: Питер, 2010. – 688 с.
7. Кон И.С. Сексология / И.С. Кон. – М.: Академия, 2004. – 384 с.
8. О Муже(Н)ственности: сб. статей / сост. С. Ушакин. – М.: Новое литературное обозрение, 2002. – 720 с.
9. Peter J. Adolescents and Pornography: A Review of 20 Years of Research [Electronic resource] // J. Peter & P.M. Valkenburg // The Journal of Sex Research. – 2016. – Access mode: <http://dx.doi.org/10.1080/00224499.2016.1143441>
10. Sexuality, Society, and Feminism / ed. by Cheryl Brown Travis & Jacquelyn W. White. – Washington, DC; London: American Psychological Assoc, 2000. – 432 p.

References

1. Butovskaia, M.L. (2013). *Antropologiaiia pola* [Anthropology of sex]. Fрязино, Vek 2 Publ., 256 p. (In Russian).
2. Kletsina I.S. (ed). (2009). *Hendernaia psihologiaiia* [Gender psychology]. Sankt Peterburh, Piter Publ., 496 p. (In Russian).
3. Hovorun, T. & Kikinezhd, O. (1999). *Stat ta seksualnist : psykhologichnyi rakurs* [Sex & Sexuality : Psychological View]. Ternopil, Navchalna knyha 'Bohdan' Publ., 343 p. (In Ukrainian).
4. Hupalovska, V.A. & Strilets, N. (2013). *Psykhologichni osoblyvosti seksualnykh ustanovok molodi* [Psychological Especially Sexual Attitudes Of Young People]. *Psykhologichni nauky* [Psychological Sciences], part 2, vol. 10 (91), pp. 89-94. (In Ukrainian).
5. Didkovska, L.I. (2014). *Psykhologichni osoblyvosti stavlennia do seksu osib viku rannoi doroslости* [Psychological Characteristics Of Attitudes Toward Sex In Young Adults]. *Psykhologichni nauky* [Psychological Sciences], vol. 2.12 (103), pp. 72-79 (In Ukrainian).
6. Ilin, E.P. (2010). *Pol i hender* [Sex and Gender]. Sankt Peterburh, Piter Publ., 688 p. (In Russian).
7. Kon, I.S. (2004). *Seksologiaiia* [Sexology]. Moscow, Akademiia Publ., 384 p. (In Russian).
8. Ushakin S. (ed.). (2002). *O Muzhe(N)stvennosti* [About Masculinity]. Moscow, Novoe literaturnoe obozrenie Publ., 720 p. (In Russian).
9. Peter, J. & Valkenburg, P.M. (2016). Adolescents and Pornography: A Review of 20 Years of Research. *The Journal of Sex Research*. Available at: <http://dx.doi.org/10.1080/00224499.2016.1143441>
10. Travis Ch.B. & White J.W. (eds.). (2000). *Sexuality, Society, and Feminism*. Washington, DC; London, American Psychological Assoc., 432 p. (In English).

Проанализированы результаты эмпирического исследования сексуальных установок женщин в юношеском возрасте. Выявлены половые различия в сексуальных установках студенческой молодежи. Рассмотрены взаимосвязи сексуальных установок женщин в юности с социальным самоконтролем и психологической разумностью.

Ключевые слова: сексуальность, установка, социальный самоконтроль, психологическая разумность, пол, женщины, юность.

This article presents empirical findings about sexual attitudes of woman in adolescent age. The gender differences of sexual attitudes of students and correlations between sexual attitudes, self-monitoring and psychological mindedness of women in adolescence are examined.

Key words: sexuality, attitude, self-monitoring, psychological mindedness, gender, woman, adolescent.

Одержано 3.10.2018.